

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Средняя общеобразовательная школа с. Аянгаты Барун-Хемчикского кожууна Республики Тыва».

«Согласована»
Заместителем директора по УВР
Ооржак Ооржак Е.С.
«26» 08 2023г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному (тувинскому) языку
(наименование учебного предмета, курса, дисциплины)

7
(класс)

Уровень образования: основное общее образование

Количество часов год: 68, в неделю: 2

Уровень: Базовый

Учитель: Монгуш Долаана Андреевна

Программа составлена на основе Федерального закона от 29.12.2012г № 273 Ф3 «Об образовании в РФ», требований к результатам освоения федеральной образовательной программы основного общего образования ОФКС-тин негелделеринге дууштур ортумак ниити өөредилге черлеринге 5-11 класстарынга тыва дылдын чижек программалары.

Учебник: Д.А.Монгуш, К.Б.Доржу «Тыва дыл. 7 класс». Кызыл, 2001.

2023-2024
(учебный год)

Эртемни өөрениринге планнаттынган туңнелдер:

Личностуг:

- Торээн дылывыс харылзакырынын база мээ -медереливистин шынарын коргузиринин кол чепсээ;
- Торээн дыл национал культуравыстын кол болуушкуну;
- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдын бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чоптуг ажыглап билири;
- Торээн дылын улаштыр оорениринге сонуургалын оттурары;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдыё уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.
- Торээн дылын сайзырадырынга. ону кадагалап арттыарынга оореникчинин бот киржилгези;
- Аас чугаага дылдын уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыраы.

Метапредметтиг:

А) Регулятивтиг:

- ооренип турар эртемнин тема, болук аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;
- башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип ооренири;
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыраар.
- ооренген темазынга алган билиглерин туннеп болгаш унелеп билирин боттандыраы;
- аас болгаш бижимел чугааны дылдын негелдери-биле чогуур уезинде практика кырынга оскертип болгаш ажыглап билири.

Б) Билдилик:

- ооредилге даалгаларын кууседип турар уеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунун назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерге даянып билири;
- дылдын негелдерин кууседирде янзы-буру схемаларны, модельдерни, символ-демдектерни ажыглап билири;
- белен таблицаларны, схемаларны, созуглелдерни немээри;
- алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, болуктеп, туннеп билири;
- состе орфограммаларны янзы-буру аргалар-биле хынап билири;
- номчаан созуглелдеринин кол утказын ылгап ундурери;
- бодунун чугаазын тода болгаш билдингир кылдыр дыннакчыга дамчыдып билири;
- библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медерелдии-биле тургузуп билири;
- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;
- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири.

Коммуникативтиг:

- аас чугаага диологту ажыглап билири;
- ангы-ангы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чангыс аай туннелге келиринге ооредири;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чанчыгары;
- билдинмес чуулдеринге айтырыгларны салып билири;

- коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдын аргаларын чедимчелиг ажыглаары;
- коммуникативтиг сорулгаларны дыннакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медеглеп чедирери;
- удур-дедир хыналда уезинде бот-боттарынга дузаны уезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдыё аргаларын чедимчелиг ажыглаары.

Предметтиг:

- бодунуң чугаазын чогаадыглар таварыштыр сайзырадыр: бодунуң сактыышкыннарын чогаадыг-тоожуушкунга, чурук-биле ажилга (кайы-бир черниң, кижиниң (портрет), болуушкуннуң чурумалы) азы кандыг-бир бердинген темага хамаарышкан чогаадыг-угаап бодаашкынга илередир;
- харылзажылганың аңгы-аңгы байдалдарында (албан ёзулуг азы хостуг) чугаа нормаларын сагыыр;

Сөзүглел

- сөзүглелдин темазын болгаш кол бодалын тодарадыр;
- сөзүглелдин делгеренгей болгаш кыска планын тургузар;
- кандыг-бир тодаргай темага материалды чыыр болгаш ону чаңгыс аайлап тургу

Морфология

- кылыг сөзүнүң тускай хевирлери – причастие болгаш деепричастие тодарадыр;
- причастиениң болгаш деепричастиениң грамматиктиг утказын тодарадыр, морфологтуг демдектерин, синтаксистиг ужур-дузазын тайылбырлаар;
- причастиениң үезин (эрткен, келир, болгалак) тодарадыр;
- тыва дылдың деепричастиелерин аңгылаар: каттышкак, кожаланчак, эрткен, болбас, үдекчи, кызыгаарлаар деепричастиелер;
- сөзүглелден причастиелиг болгаш деепричастиелиг бөлүглелдерни тодарадып тывар; причастиелиг болгаш деепричастиелиг бөлүглелдерниң синтаксистиг хүлээлгелерин тодарадыр;
- өттүнүг сөстөрүн тодарадып тывар, оларның утказын тайылбырлаар;
- өттүнүг сөстөрниң уткалыг бөлүктерин таныыр: ыт-дааш, үн өттүнер сөстөр, хевир-дүрзү өттүнер сөстөр, миннишкин илередир сөстөр;
- өттүнүг сөстөрни тургузар; өттүнүг сөстөрниң дузазы-биле кылыг сөстөрүн тургузар;
- өттүнүг сөзүнүң составтыг кылыг сөзү тургузарынга ужур-дузазын, синтаксистиг хүлээлгезин тодарадыр;
- эдеринчи болгаш дузалал атты ылгаар;
- эдеринчилерниң грамматиктиг хүлээгелерин тодарадыр;
- дег, ышкаш деп эдеринчилерниң дузазы-биле деңнелгелиг бөлүглелдерни тургузар;
- биле деп сөстүң эдеринчи азы эвилел болуп чоруурун ылгаар;
- эвилелдерни таныыр;
- чагырыштырбас болгаш чагырыштырар эвилелдерни, чагырыштырбас эвилелдерниң утказының аайы-биле бөлүктерин (каттыштырар, удурланыштырар,

аңгылаштырар) ылгаар;

–чоок уткалыг эвилелдерни аас болгаш бижимел чугаага ажыглаар;

–артынчыларны танып тывар, чугаага ажыглаар;

–артынчыларны утка аайы-биле бөлүктээр: айтырыг, бадыткал, дадагалзалдың, күштелдирериниң азы ылгаарының, даап бодаарының.

–чоок уткалыг артынчыларны аас болгаш бижимел чугаага ажыглаар;

причастие, деепричастие, өттүнүг сөс, эдеринчи, артынчы, эвилелдин морфологтуг сайгарылгазын кылыр;

–аян сөстөрүн танып тывар;

–кижиниң өөрээнин, магадаанын болгаш муңгараанын, кортканын дээн ышкаш кижиниң сагыш-сеткилиниң өске-даа байдалдарын илереткен аян сөстөрүн аңгылаар;

–аян сөстери бар домакка логиктиг ударениени тодарадыр;

–аян сөстери бар домакка бижик демдектерин шын салыр;

Синтаксис

–сөс каттыжышкынының холбажыр аргазын тодарадыр: башкарылга, хамааржылга, каттыжылга;

–сөс каттыжышкынының синтаксистиг сайгарылгазын кылыр;

–ийи чугула кежигүңнүг болгаш чаңгыс чугула кежигүңнүг домактарны ылгаар;

–домактың чугула кежигүңнерин танып тывар;

–сөглекчиниң хевирлерин ылгаар болгаш адаар: кылыг сөстүг бөдүүн, кылыг сөстүг составтыг, ат сөстүг составтыг;

–сөглекчиниң составында модальдыг сөстөрүн танып тывар;

–домактың ийиги черге кежигүңнерин танып тывар: дорт болгаш доора немелделер, тодарадылга болгаш капсырылга; үениң, туруштуң, кылдыныг аргазының, чылдагаанның болгаш сорулганың, хемчегниң байдалдары;

–делгереңгей болгаш делгереңгей эвес бөдүүн домактарны ылгаар;

- чаңгыс чугула кежигүңнүг домактарның хевирлерин ылгаар: тодаргай арынныг домак, тодаргай эвес арынныг домак, арын чок, ат домаа;

–чаңгыс чугула кежигүңнүг домактарның тургузар;

–долу болгаш долу эвес домактарны ылгаар;

–домак сөстөрүн чугаага ажыглаар;

7-ги класска тыва дыл кичээлинин календарь-тематиктиг планы
Шупту -102 шак

№	Тема	Шагы	Эрттирер хуну	
			План-биле	Шын болур
1	Тыва дыл – күрүне дылы	1	1.09	
3	Кылыг сөзү	1	02.09	
4	Наречие	1	7.09	
5	Ат орну	1	8.09	
6	Сөс каттыжыышкыны. Домак.	1	9.09	
7	Эрткенүениңпричастиези	1	14.09	
8	Келир үениңпричастиези	1	15.09	
9				
10	Болгалакүениңпричастиези	1	16.09	
11	Причастиелиг бөлүглелдер	1	21.09	
12	Причастиелиг бөлүглелдерниң домакка тодарадылга, байдал болуру.	1	22.09	
13	Деепричастиеениңграмматиктиг утказы, морфологтуг демдектери, синтаксистиг хүлээлгелери.	1	23.09	
14	Тыва дылдың деепричастиеелери. Каттышкак деепричастие	1	28.09	
15	Кожаланчак деепричастие	1	29.09	
16	Эрткен деепричастие. Болбас деепричастие	1	30.09	
17	Кызыгаарлаар деепричастие	1	05.10.	
18	Үдекчидеепричастие	1	06.10.	
19	Деепричастиелиг бөлүглел, аңаа бижикдемдектериболгаш домакка байдал болуру.	1	07.10.	
20	<i>Словарьлыгдиктант</i>	1	12.10.	
21	Тест	1	13.10.	
22	Өттүнүг сөстерниңиитиутказы болгашуткалыг бөлүктери	1	14.10.	
23	Өттүнүг сөстерниңсоставтыг кылыг сөстеритургузарынгаужур-дузазы база синтаксистигхүлээлгеzi. Өттүнүг сөстерниңморфологтуг сайгарылгазы.	1	19.10.	
24	<i>Чогаадыг</i>	1	20.10.	
25	Дузалал чугаа кезектери. Эдеринчилер	1	21.10.	
26	Эдеринчилер болгаш дузалал аттар, оларныңграмматиктигхүлээлгелери.	1	26.10.	
27	Эдеринчилерни өске чугаа кезектеринденилгаары	1	27.10.	
28	Эдеринчилерничугаагашын ажыглаары	1	28.10.	

29	Эдеринчилер болгаш дузалал аттарның морфологтуг сайгарылгазы.	1	09.11.	
30	Аян сөзү – онзагайчугаа кезээ, ооң бөлүктери.	1	10.11.	
31	Аян сөзү киргендомакка бижик демдектери. Адаттынарының онзагайы	1	11.11.	
32	Аян сөстөрүнің морфологтуг сайгарылгазы.	1	16.11.	
33	<i>Чурук-биле ажыл. Чогаадыг-чурумал</i>	1	17.11.	
35	Сөс каттыжыышкынының грамматиктиг уткалары	1	18.11.	
36	Сөс каттыжыышкынарның холбажыр аргалары Башкарылга холбаазы	1	23.11.	
37	Хамааржылга холбаазы.	1	24.11.	
38	Каттыжылга холбаазы	1	25.11.	
39	Эвилелдер	1	30.11.	
40	Эдеринчилер болгаш дузалал аттарның морфологтуг сайгарылгазы	1	01.12	
41	Чагырыштырбас эвилелдер	1	02.12	
42	Чагырыштырар эвилелдер	1	07.12	
	Эвилелдерни аас болгаш бижимел чугаага ажыглаары.	1		
43	Эвилелдерниң морфологтуг сайгарылгазы	1	08.12	
44	Артынчыларның утказы болгаш грамматиктиг хулээлгелери	1	09.12	
45	Артынчыларны бөлүктээри болгаш шынбижири.	1	14.12	
46	Артынчыларны чугаагашын ажыглаары	1	15.12	
47	<i>Хыналда ажыл</i>		16.12	
48	Ийи чугула кежигүңнүг домактар. Домактың чугула кежигүңнери.	1	21.12	
49	Кол сөс биле сөглекчиниң аразында тире	1	22.12	
50	Кол сөс, ооң илереттинери Кол сөстүң көргүзүкчүлери		23.12	
51	Сөглекчи, оңилереттинери.	1	28.12	
52	Сөглекчиниң хевирлери (бөдүүн кылыг сөстүг, составтыг к.с, составтыг ат сөстүг)	1	11.01	
53	Сөглекчиниң составында модальдыг сөстөр.	1	. 12.01.	
54	Делгереңгейвес бөдүүндомак	1	13.01.	
55	Бөдүүн домактың синтаксистиг сайгарылгазы	1	18.01.	
56	Домактың ийиги черге кежигүңнери.	1	19.01.	
57	Немелде. Дорт болгаш доора	1	20.01.	

	немелделер, оларның илереттинери.			
58	Тодарадылга болгаш капсырылга, оларныңилереттинери.	1	25.01.	
59	Байдалдар, оларныңутка аайы-биле бөлүктери. Үениңбайдалы	1	26.01	
60	Кылдыныг аргазының байдалы	1	27.01	
61	Туруштуңбайдалы	1	01.02.	
62	Чылдагаанның, сорулганың байдалдары	1	02.02.	
63	хемчегниңбайдалы	1	03.02.	
64	Созуглел-биле ажыл.	1	08.02.	
65	Созуглел-биле ажыл.	1	09.02.	
66	Байдалдарнын илереттинери.	1	10.02.	
67	Делгеренгейдомак дугайында билиг.	1	15.02.	
68	<i>Хыналда ажыл. Домактарнын синтаксистиг сайгарылгазы.</i>	1	16.02.	
69	<i>Сюжеттиг чурук-биле ажыл</i>	1	17.02.	
70	Чаңгыс чугула кежигүннүг домактар дугайында билиг	1	22.02.	
71	Чаңгыс чугула кежигүннүг домактарның хевирлери Тодаргай арынның домак.	1 1	24.02	
72	Тодаргай эвес арынның домак. Ниити арынның домактар	1	29.02	
73	Арын чок домактар	1	01.03.	
74	Диктант «Карангы дуне»		02.03.	
75	Кол сөс хевирлиг чаңгыс чугула кежигүннүг домактар. Ат домактары	1	07.03.	
76	Чаңгыс составтыг бөдүүн домактарның сөзүглел тургузарынга ужур-дузазы	1	02.03.	
77	Долу болгаш долу эвес домактар дугайында билиг.	1	09.03	
78	Чаңгыс чугула кежигүннүг домактарның синтаксистиг сайгарылгазы.	1	14.03.	
79	<i>Словарьлыг диктант</i>	1	15.03.	
80	<i>Тест</i>		16.03.	
81	Нарынчыттырган домактар. Домактың чаңгыс аймак кежигүннер-биле нарынчыттынары, оларга бижик демдектери	1	21.03.	
82	Чаңгыс аймак кежигүннерлиг домактарга түңнекчисөстөр болгаш оларга бижик демдектери	1	22.03.	
83	Чаңгыс аймак болгашчаңгыс аймак эвес тодарадылгалар, оларга бижик демдектери	1	23.03.	
84	Тускайлаанкежигүннүг домактарның, тускайлаашкынныңужур-дузазы.	1	04.04	
85	<u>Домактың делгеренгей</u> кежигүннер-биле нарынчыттынары, оларга бижик демдектери	1	05.04.	

86	Причастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигүннер-биле нарынчылтынары	1	06.04.	
87	Деепричастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген байдалдарны тускайлаары	1	11.04	
88	Деңнелгелиг бөлүглелдер-биле илереттинген байдалдарны тускайлаары	1	12.04.	
89	Домактың адалгалар-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери. Интонацияныңужурдузазы	1	13.04.	
90	Домактың киирилде сөстөр болгаш киирилде домактар-биле нарынчылтынары, оларгабижик демдектери. Интонацияныңужурдузазы.	1	18.04	
91	<i>Эдертиг</i>	1	19.04.	
92	<i>Частырыглар-биле ажыл.</i>		20.04.	
93	Сөзүглел	1	25.04	
94	Кылыг сөзүнүң онзагай хевирлери	1	26.04	
95	Дузалап чугаа кезектери. Аян сөстери	1	27.04.	
96	Сөс катгыжышышкыннары. Домак кежигүннери	1	02.05	
97	Домак кежигүннери	1	03.05	
98	Чаңгыс чугула кежигүннүг домактар	1	04.05	
99	<i>Түңне л хыналда ажыл</i>	1		
100	Частырыглар-биле ажыл.	1	09.05	
101			10.05	
102	Туннел кичээл. Төрээн дылдарны камгалап, кадагалаары	1	11.05	

